

Одабрана поглавља геометрије Б, школска 2018/19
Трећи домаћи задатак
Афини простори и афина пресликавања

1. Доказати следеће "аксиоме" или њихове последице, при синтетичком заснивању еуклидске геометрије, у произвољном афином простору над пољем \mathbb{R} :
 - (а) За сваке три неколинеарне тачке постоји тачно једна равна која их садржи;
 - (б) Ако две разне равни имају заједничку тачку, онда је њихов пресек права;
 - (в) Ако су тачке A, B, C различите и колинеарне, тада је тачно једна од њих између преостале две;
 - (г) Ако тачка A није на правој Π , тада у њиховој равни $\Sigma = \langle A, \Pi \rangle$ постоји тачно једна права Γ која садржи тачку A и не сече праву Π .
2. (а) Доказати да су две разне хиперравни у афином простору димензије $n > 1$ или паралелне или се секу по потпростору димензије $n - 2$.
 (б) Доказати да је сваки афини потпростор димензије k афиног простора димензије n пресек неких $n - k$ различитих хиперравни.
3. Дата су два потпростора $\Pi = A + U$ и $\Gamma = B + W$ у афином простору са директрисом V .
 - (а) Доказати да је директриса најмањег афиног потпростора који садржи Π и Γ (афини омотач њихове уније) $U + W + \mathcal{L}(\overrightarrow{AB})$. Димензија овог афиног простора једнака је $\dim U + \dim W - \dim(U \cap W)$ или $\dim U + \dim W - \dim(U \cap W) + 1$, у зависности од тога да ли се Π и Γ секу или не.
 - (б) Уколико су потпростори Π и Γ суплементарни ($V = U \oplus W$), доказати да је њихов пресек једна тачка. Специјално, уколико је афини простор уједно и еуклидски, тада за сваку тачку P постоји тачно један потпростор Γ који је садржи и ортогоналан је на Π . Његова директриса је $W = U^\perp$, суплементаран је са Π и сече Π у тачно једној тачки P' која представља ортогоналну пројекцију тачке P на потпростор Π .
4. Навести примере дводимензионих равни у четвородимензионом простору \mathbb{R}^4 које су:
 - (а) паралелне и различите;
 - (б) делимично паралелне;
 - (в) мимоилазне;
 - (г) секу се у тачки;
 - (е) секу се по правој.
5. У афином простору \mathcal{A} димензије 4 дати су скупови тачака Π и Γ чије координате у односу на дати афини репер Oe задовољавају услове:

$$\Pi = \left. \begin{array}{l} 2x + 5y + 2z - 6t = 3 \\ 3x + 8y + 3z - 7t = 7 \end{array} \right\}, \quad \Gamma = \left. \begin{array}{l} 4x + 2y + 3z - 6t = 3 \\ 5x - 4y + 3z - 5t = 2 \end{array} \right\}.$$

Доказати да су ови скупови афини потпростори простора \mathcal{A} , одредити њихове директрисе и испитати њихов међусобни положај.
6. У петодимензионом афином простору \mathcal{A} дати су права $\Delta : x_1 = 2 + t, x_2 = -t, x_3 = -1 - t, x_4 = 1 + 2t, x_5 = -3t, t \in \mathbb{R}$ и дводимензиона равна $\Gamma : x_1 = r + 3s, x_2 = -1 + 4r - s, x_3 = -3 + r + s, x_4 = 4 - r + s, x_5 = -2 + s, r, s \in \mathbb{R}$.
 - (а) Одредити узајамни положај праве Δ и равни Γ .
 - (б) Одредити афини потпростор Σ најмање димензије који садржи праву Δ и равна Γ .
7. У петодимензионом афином простору \mathcal{A} дати су афини потпростори $\Pi : x_1 - x_2 - x_5 + 1 = 0, 2x_1 + x_3 + x_5 - 3 = 0, 3x_2 - x_4 + 3x_5 - 5 = 0$ и $\Gamma : x_1 = 2 + t + s, x_2 = -1 - 2t, x_3 = -3s, x_4 = 4 - 2t + 3s, x_5 = 3 + s; t, s \in \mathbb{R}$.
 - (а) Одредити узајамни положај потпростора Π и Γ .
 - (б) Одредити једначину потпростора Σ најмање димензије који садржи Π , паралелан је са Γ и садржи тачку $M(1, 2, 1, 2, 0)$.
8. Ако су Π и Γ две праве у афином простору \mathcal{A} и T_{PQ} тежиште система тачака (P, Q) , доказати да је скуп $\Sigma = \{T_{PQ} : P \in \Pi, Q \in \Gamma\}$ афини потпростор паралелан са Π и Γ и одредити његову димензију у зависности од међусобног поља Π и Γ .
9. Нека је T_{PQ} тежиште система тачака A, P, Q , при чему је A фиксирана тачка афиног простора \mathcal{A}^n , а P и Q припадају редом датим афиним потпросторима Π и Γ .

- (a) Доказати да је скуп $\Sigma = \{T_{PQ} \mid P \in \Pi, Q \in \Gamma\}$ један афини потпростор од \mathcal{A} паралелан са Π и Γ .
- (b) Испитати детаљно специјалан случај $n = 3$ и $\dim \Pi = \dim \Gamma = 1$.
10. Дат је троугао ABC у еуклидској равни. Одредити барицентричне координате:
- (a) ортоцентра H , центра описане кружнице O и тежишта T , па затим показати да важи $\overrightarrow{HT} = 2\overrightarrow{TO}$;
- (b) центра Ојлеровог круга датог троугла.
11. (a) Доказати да је композиција две централне симетрије $\sigma_A \circ \sigma_B$ translација и одредити њен вектор.
- (b) Доказати да је композиција три централне симетрије $\sigma_A \circ \sigma_B \circ \sigma_C$ централна симетрија и одредити њен центар.
- (в) Шта је композиција коначно много централних симетрија афиног простора?
12. (a) Доказати да је композиција хомотетије и translације афиног простора опет хомотетија и одредити њен центар и коефицијент.
- (b) Доказати да је композиција две хомотетије афиног простора хомотетија или translација.
- (в) Доказати да скуп свих хомотетија и translација чини нормалну подгрупу афине групе.
13. Нека су A и B две фиксирани тачке афиног простора \mathcal{A} .
- (a) Уколико је $\pi(M)$ тежиште система тачака (A, B, M) , доказати да је тиме дефинисано афино пресликавање $\pi : \mathcal{A} \rightarrow \mathcal{A}$.
- (b) Уколико тачка P припада потпростору Π и T_P је тежиште система тачака (A, B, P) , доказати да је скуп $\Gamma = \{T_P : P \in \Pi\}$ један потпростор од \mathcal{A} паралелан са Π .
14. Нека је $\pi : \mathcal{A} \rightarrow \mathcal{A}$ пресликавање којим се свакој тачки M из \mathcal{A} придружује тачка $\pi(M) = M'$ одређена са $\overrightarrow{MM'} = \overrightarrow{MA} - 2\overrightarrow{MB} + 3\overrightarrow{MC}$. Доказати да је пресликавање π централна симетрија.
15. Нека су A, B, C три неколинеарне тачке и π пресликавање које произвољној тачки M додељује тачку M' за коју важи $\overrightarrow{MM'} = \alpha\overrightarrow{MA} - \overrightarrow{MB} - \overrightarrow{MC}$. Доказати да је пресликавање π афино и одредити тип пресликавања π у зависности од реалне константе α .
16. Доказати да је пресликавање $\sigma : P \mapsto P'$ произвољног афиног простора дато са $\overrightarrow{PP'} = \alpha\overrightarrow{PA} + \beta\overrightarrow{PB} + \gamma\overrightarrow{PC}$ афино и одредити тип и компоненте пресликавања у зависности од реалних параметара α, β, γ .
17. Нека су A, B, C три фиксирани неколинеарне тачке афиног простора \mathcal{A}^n и α, β, γ реални бројеви такви да $\alpha + \beta + \gamma \neq 1$. Означимо са M барицентар система тачака $(A, \alpha), (B, \beta), (C, \gamma), (M, 1)$.
- (a) Доказати да је пресликавање $\sigma_{\alpha\beta\gamma} : M \rightarrow M'$ translација или хомотетија.
- (b) Представити $\sigma_{\alpha\beta\gamma}$ у координатама за $n = 2$. Ако су $A(0, 0), B(4, 1), C(2, 2)$ координате тачака у односу на дати репер афине равни, представити у координатама пресликавање σ_{111} и скицирати путању произвољне тачке M .
18. Нека је σ афино пресликавање афиног простора \mathcal{A} такво да је за сваку тачку $M \in \mathcal{A}$, тачка $\sigma^2(M)$ средиште дужи $M\sigma(M)$.
- (a) Доказати да је, за сваку тачку $M \in \mathcal{A}$, барицентар тачака $(M, 1), (\sigma(M), 2)$ фиксна тачка при пресликавању σ .
- (b) Одредити σ у случају када има тачно једну фиксну тачку.
19. Нека је σ недегенерисано афино пресликавање простора \mathcal{A} и \mathcal{K} скуп свих translација простора \mathcal{A} које комутирају са σ .
- (a) Доказати да је \mathcal{K} Абелова група у односу на композицију пресликавања.
- (b) Ако је тачка A фиксна тачка трансформације σ и $\tau \in \mathcal{K}$, онда је $\tau(A)$ фиксна тачка за σ . Доказати.
- (в) Ако су A и B фиксне тачке за σ , онда је translација за вектор \overrightarrow{AB} елемент скупа \mathcal{K} . Доказати.
20. Одредити формуле афине трансформације $\varphi : \mathcal{A} \rightarrow \mathcal{A}$ у односу на дати афини репер Oe афине равни \mathcal{A} , којом се тачка $A(1, 1)$ пресликава у тачку $A'(2, 3)$, а праве $\Pi : x - y = 2$ и $\Sigma : x + y = 0$ у праве $\Pi' : x - y = 3$ и $\Sigma' : 7x - 5y = -3$.
21. (a) Одредити формуле афиног пресликавања које има фиксну праву $x + y = 6$, а праве $y = 1$ и $y = 3x - 2$ слика редом у праве $x + 2y = 7$ и $2x + y = 8$. Доказати да је дато пресликавање дилатација и одредити основне компоненте.
- (b) Одредити једначину елипсе која је слика круга $(x - 6)^2 + y^2 = 16$, скицирати је и одредити њену површину.
22. (a) Одредити формуле афине трансформације Φ у односу на репер Oe афине равни која пресликава праве $a : y = 0, b : x = 0$ и $c : x - y = 1$ редом у праве b, c и a .

- (б) Трансформацијом Φ добијеном под (а) пресликати област $\mathcal{D} = \{(x, y) \mid 4x^2 - 12xy + 10y^2 + 8x - 16y + 7 < 0, \frac{3}{2} < y < \frac{5}{2}\}$.
- 23.** (а) Одредити формуле афине трансформације Φ еуклидске равни којом се тачка $(0, 0)$ слика у тачку $(2, 5)$, а праве $\Delta : x - y + 1 = 0$ и $\Sigma : 5x + 4y + 5 = 0$ су фиксне.
- (б) Одредити реалне коефицијенте α, β такве да важи $\Phi = \Phi_1 \circ \Phi_2 = \Phi_2 \circ \Phi_1$, где је Φ_1 дилатација са основом Δ , правцем Σ и коефицијентом α , а Φ_2 дилатација са основом Σ , правцем Δ и коефицијентом β .
- (в) Одредити једначину и површину елипсе \mathcal{E} која је слика круга $(x + 1)^2 + y^2 = 1$ при пресликавању Φ .
- 24.** (а) Одредити формуле фамилије афиних пресликавања у односу на фиксирани репер Oe афине равни тако да се координатне осе Ox и Oy пресликавају редом на праве $2x + 3y + 1 = 0$ и $x - y - 7 = 0$.
- (б) Одредити међу добијеним пресликавањима она која нису афине трансформације.
- (в) Доказати да је међу добијеним пресликавањима тачно једно дилатација.
- 25.** (а) Одредити формуле афиног пресликавања афине равни које темена $B(-3, 0)$ и $C(3, 0)$ троугла ABC оставља фиксним, а теме $A(1, 4)$ пресликава у средиште странице BC .
- (б) Доказати да је добијено пресликавање паралелно пројектовање, одредити основне компоненте пројектовања, као и слику круга описаног око троугла ABC при овом пресликавању.
- 26.** (а) Одредити формуле афине трансформације Φ еуклидске равни при којој су тачке $B(5, 1)$ и $C(2, 4)$ фиксне и која тачку $A(1, 1)$ пресликава у центар круга описаног око троугла ABC .
- (б) Доказати да је пресликавање Φ дилатација и одредити њене компоненте и фиксне праве.
- (в) Одредити једначину и површину елипсе \mathcal{E} која је слика круга описаног око троугла ABC при пресликавању Φ .
- 27.** Одредити формуле афине трансформације којом се паралелограм $ABCD$ са теменима $A(-1, -1), B(1, -1), C(3, 1), D(1, 1)$ слика у квадрат $ABDE$. Које је пресликавање у питању?
- 28.** Одредити слику тачке $M(-2, 5)$ и праве $y = 0$ при:
- (а) паралелном пројектовању на праву $x + y - 1 = 0$, паралелно правој $x - 5y - 2 = 0$;
- (б) афиној симетрији у односу на праву $x + y - 1 = 0$, паралелно правој $x - 5y - 2 = 0$.
- 29.** Одредити формуле следећих афиних пресликавања афине равни у односу на афини репер Oe , као и слику круга $x^2 + y^2 = 1$:
- (а) дилатације чија је основа права $y = -x$, правац права $y = x$ и коефицијент -4 ;
- (б) трансекције чија је основа права $y = -x$, којом се оса Ox слика на осу Oy .
- 30.** Нека су $A(0, 2), B(3, 5), C(-3, 5), D(-3, -1)$ тачке афине равни, дате својим координатама у односу на афини репер Oe .
- (а) Доказати да је систем тачака (A, B, C) једна афина база и одредити барицентричне координате произвољне тачке $M(x, y)$ у тој бази.
- (б) Доказати да постоји јединствена афина трансформација Φ за коју важи $\Phi(A, B, C) = (B, C, D)$ и одредити формуле те трансформације у односу на дати репер.
- 31.** Нека су p и q две праве у афиној равни \mathcal{A} које се секу у тачки A .
- (а) Ако је σ_p афина симетрија у односу на праву p паралелно са q и σ_q афина симетрија у односу на праву q паралелно са p , доказати да је њихова композиција $\sigma = \sigma_p \circ \sigma_q$ централна симетрија у односу на тачку A .
- (б) Доказати да је скуп $\mathbb{S} = \{\varepsilon, \sigma_p, \sigma_q, \sigma_A\}$ једна подгрупа афине групе и одредити њену таблицу. Која је група у питању?
- 32.** Нека је ABC тротеменик у афиној равни и $\sigma_a, \sigma_b, \sigma_c$ афине симетрије (дилатације са коефицијентом -1) чије су основе праве одређене тежишним дужима тротеменика, а правци праве одређене одговарајућим страницама тротеменика. Доказати да су сва афина пресликавања која фиксирају скуп $\{A, B, C\}$ композиције две од симетрија $\sigma_a, \sigma_b, \sigma_c$, као и да чине подгрупу афине групе изоморфну симетричној групи \mathbb{S}_3 .
- 33.** Нека је π паралелно пројектовање афиног простора \mathcal{A} са афиним репером $Oe_1e_2e_3$, чија је основа $\Pi : 2x + y - z + 1 = 0$, директриса права $\Gamma = \langle G, u \rangle$, $G(-1, 2, 3)$, $u = 2e_1 + e_2 - e_3$, а $\eta_{S,k}$ хомотетија са центром $S(2, 2, -2)$ и коефицијентом -2 . Одредити формуле пресликавања $\pi \circ \eta_{S,k}$, а затим испитати које афино пресликавање је добијено на овај начин.
- 34.** Нека је $Oe_1e_2e_3$ афини репер афиног простора \mathcal{A} . Одредити формуле пројектовања $\pi : \mathcal{A} \rightarrow \mathcal{A}$ на раван $\Pi : 2x - y + z - 2 = 0$, паралелно правој $\Gamma = \langle A, u \rangle$, где је $A(-1, 0, 1)$ и $u = e_1 + 2e_2 + e_3$, затим пројектовања $\sigma : \mathcal{A} \rightarrow \mathcal{A}$ на праву Γ , паралелно равни Π и композиције $\sigma \circ \pi$.
- 35.** Одредити основне компоненте и врсту афине трансформације дате својим формулама у односу на афини репер $Oe_1e_2e_3$ афиног простора \mathcal{A}^3 :

$$(a) \begin{cases} x' = 3x + 6y + 4z - 1, \\ y' = -2x - 5y - 4z + 1, \\ z' = 2x + 6y + 5z - 1; \end{cases}$$

$$(b) \begin{cases} x' = 5x + 2y - 2z + 2, \\ y' = -4x - y + 2z - 2, \\ z' = 8x + 4y - 3z + 4; \end{cases}$$

$$(b) \begin{cases} x' = 2x + 4y - 4z + 1, \\ y' = 3x + 6y - 6z + 2, \\ z' = -4x - 8y - 8z + 6; \end{cases}$$

$$(r) \begin{cases} x' = 7x - 4y + 8z + 2, \\ y' = 6x - 3y + 8z + 2, \\ z' = 3x - 2y + 5z + 1. \end{cases}$$

36. У афинном простору \mathcal{A} димензије 3 са афиним репером Oe одредити формуле:

- (a) дилатације чија је основа раван $\Pi : 2x - y + z = 2$ и која слика тачку O у тачку $S(2, 1, 2)$;
 (b) трансвекције чија је основа раван $\Pi : 2x + y + 2z - 3 = 0$ и која слика тачку $S(1, 0, 1)$ у тачку $S'(0, 4, 0)$.

37. У четвородимензионом афинном простору дата је хиперраван $\Pi : x_1 + 2x_2 - x_3 + x_4 = 3$ и тачка $M(3, -1, -2, -1)$. Одредити формуле:

- (a) паралелног пројектовања на хиперраван Π којим се тачка M слика у тачку $M'(2, 1, 2, 1)$;
 (b) дилатације чија је основа хиперраван Π , при којој се тачка M слика у тачку $M'(\frac{3}{2}, 2, 4, 2)$;
 (v) трансвекције чија је основа хиперраван Π , при којој се тачка M слика у тачку $M'(1, 0, -3, -2)$.

38. У афинном простору димензије 4 дати су афини потпростори $\Pi : x_1 - x_2 + x_3 + 1 = 0$, $x_1 + x_2 = x_4$ и $\Gamma : x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 0$, $x_1 - 2x_4 - 3 = 0$.

- (a) Доказати да су Π и Γ суплементарни.
 (b) Одредити формуле пројектовања на потпростор Π , паралелно са Γ , као и слику тачке $M(5, 0, -3, 4)$.

39. У четвородимензионом еуклидском простору дати су дводимензиони афини потпростори: Π одређен тачком $P(4, 5, 3, 2)$ и векторима $u_1 = (1, 0, 1, 0)$, $u_2 = (0, 1, 0, 0)$ и Σ одређен тачком $Q(1, -2, 1, -3)$ и векторима $w_1 = (3, 2, 3, 2)$, $w_2 = (0, 1, 0, 1)$.

- (a) Доказати да су потпростори Π и Σ делимично паралелни.
 (b) Израчунати растојање тачке P од потпростора Σ , као и тачке Q од потпростора Π .
 (v) Израчунати углове између вектора \overrightarrow{PQ} и потпростора Π и Σ .
 (r) Израчунати растојање између Π и Σ , као и једначину њихове заједничке нормале.

40. У четвородимензионом еуклидском простору \mathbb{E}^4 дата је права $\Delta : x_1 = 4 + t, x_2 = 3 + 2t, x_3 = -3 - t, x_4 = 7 + 3t$, $t \in \mathbb{R}$ и тачке $A(4, 1, -1, -1)$, $B(-1, 2, 4, 0)$, $C(0, 3, 0, -2)$.

- (a) Одредити тачку A_1 симетричну тачки A у односу на праву Δ .
 (b) Одредити једначину сфере чији је центар тачка A_1 и која садржи тежиште троугла ABC .

41. У петодимензионом еуклидском простору дате су дводимензионе равни $\Pi : x_1 = s, x_2 = t, x_3 = 0, x_4 = t, x_5 = s$, $s, t \in \mathbb{R}$ и $\Gamma : x_1 = q, x_2 = 1, x_3 = 2p, x_4 = 0, x_5 = 0$, $p, q \in \mathbb{R}$ ($\Pi : x_1 = t, x_2 = -2, x_3 = t, x_4 = s, x_5 = 0$, $t, s \in \mathbb{R}$ и $\Gamma : x_1 = 0, x_2 = p, x_3 = q, x_4 = p, x_5 = q + 1$, $p, q \in \mathbb{R}$).

- (a) Доказати да су равни Π и Γ мимоилазне и представити их као пресек неких хиперравни.
 (b) Одредити једначину праве Δ која представља њихову заједничку нормалу, а затим једначину сфере која додирује ове равни и центар јој припада правој Δ .

42. Дате су равни Π и Γ и права Δ у четвородимензионом еуклидском простору својим једначинама $\Pi : x_1 + x_2 + x_3 - 5 = 0$, $\Gamma : x_1 + x_2 - x_3 - 3 = 0$, $\Delta : \frac{x_1}{1} = \frac{x_2}{1} = \frac{x_3}{1} = \frac{x_4}{-1}$.

- (a) Одредити пресек равни Π и Γ , као и угао диедара између њих.
 (b) Одредити једначине симетралних равни диедара које образују равни Π и Γ .
 (v) Одредити једначине две сфере чији центри леже на правој Δ и које додирују равни Π и Γ .

43. У четвородимензионом еуклидском простору дати су раван $\Pi : x_1 + 2x_2 - x_3 + 3x_4 + 15 = 0$ и права $\Gamma : x_1 = s + 2, x_2 = 2s, x_3 = -s - 1, x_4 = -s - 2$, $s \in \mathbb{R}$. Одредити једначину праве Δ која припада равни Π , са правом Γ заклапа најмањи угао и на најмањем је растојању од координатног почетка.

44. У петодимензионом еуклидском простору дате су афини потпростори $\Pi : x_2 + x_5 = x_1 - x_2 - x_3 + x_4 = 3$ и $\Gamma : x_1 = 2 + 2q, x_2 = 1 - 5p + q, x_3 = 1 + 2p - q, x_4 = 3 + 2p + 3q, x_5 = 2 - 5p + 3q$, $p, q \in \mathbb{R}$.

- (a) Одредити узајамни положај равни Π и Γ , као и афини потпростор најмање димензије који их садржи.
 (b) Одредити ортогоналну пројекцију равни Γ на раван Π , као и димензију пројекције.

45. Дат је скуп тачака A_1, \dots, A_m еуклидског простора \mathbb{E}^n и пресликавање f које свакој тачки P простора придружује тачку Q такву да је $\overrightarrow{PQ} = \overrightarrow{PA_1} + \dots + \overrightarrow{PA_m}$.

- (a) Доказати да је f хомотетија, одредити њен центар и коефицијент.
- (б) Ако је $m = 3$ и тачке A_1, A_2, A_3 су неколинеарне, одредити криву коју описује тачка Q док се тачка P креће по описаном кругу троугла $A_1A_2A_3$.